

УВАГА, КОНКУРС!

Всеукраїнський конкурс-захист сучасної моделі навчального закладу «Школа сприяння здоров'ю» у 2012 році

Світлана КИРИЛЕНКО,

кандидат педагогічних наук, начальник відділу інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНмолодьспорту України,

Таміла БЕРЕЖНА,

завідувач сектору науково-дослідної та експериментальної роботи Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНмолодьспорту України

На виконання Наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 7 листопада 2011 р. №1269 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу-захисту сучасної моделі навчального закладу «Школа сприяння здоров'ю» і утворення журі» і відповідно до Положення про Всеукраїнський конкурс-захист сучасної моделі навчального закладу «Школа сприяння здоров'ю», затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 20 липня 2011 р. №828 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 4 серпня 2011 р. за №950/19688, з метою подальшого розвитку мережі шкіл сприяння здоров'ю, залучення батьківської громадськості, представників медичної галузі, органів місцевого самоврядування, громадських організацій до проведення превентивних заходів щодо профілактики негативних проявів у дитячому та молодіжному середовищі, формування культури здоров'я у підростаючого покоління із січня по червень 2012 року відбувався Всеукраїнський конкурс-захист сучасної моделі навчального закладу «Школа сприяння здоров'ю».

Відповідно до Положення, Конкурс проводився за номінаціями: «Дошкільний навчальний заклад»; «Загальноосвітній навчальний заклад»; «Професійно-технічний навчальний заклад»; «Позашкільний навчальний заклад».

Конкурс було проведено поетапно: перший етап – міський, районний; другий етап – республіканський в Автономній Республіці Крим, обласний, міський (міста Київ та Севастополь) за участю закладів, які стали переможцями першого етапу; третій етап – Всеукраїнський за участю закладів, які стали переможцями другого етапу.

В Україні створена й ефективно працює Національна мережа шкіл сприяння здоров'ю, яка нараховує близько п'яти тисяч навчальних закладів.

В основу концепції Школи сприяння здоров'ю покладено ідеї збереження і зміцнення здоров'я

учнів, учителів та батьків на основі забезпечення умов і механізмів реалізації педагогічного принципу щодо сприяння здоров'ю; здійснення навчання і виховання в інтересах особи і суспільства; створення сприятливих умов для всебічного розвитку окремої особистості.

У 2012 році Конкурс проведено вже вчетверте. Порівняно з попередніми роками, зростає кількість учасників Конкурсу, які вперше представили моделі своїх навчальних закладів як школи сприяння здоров'ю.

На заключний етап до Всеукраїнського конкурсного журі надійшла 231 розробка сучасних моделей навчального закладу «Школа сприяння здоров'ю». Серед них 57 конкурсних робіт учасників, які мають статус освітньо-інформаційних центрів. Це є підтвердженням того, що в Україні вбудована система діяльності навчальних закладів як освітньо-інформаційних центрів із питань пропаганди здорового способу життя, формування культури здоров'я та превентивної освіти всіх учасників навчально-виховного процесу.

Освітньо-інформаційні центри Національної та регіональної мереж шкіл сприяння здоров'ю показують багаторічну активну діяльність щодо формування здорового способу життя у дитячому та молодіжному середовищі, зокрема в своїх навчальних закладах та в мікрорайоні, репрезентують ефективний досвід роботи на міжнародних, всеукраїнських і регіональних виставках та семінарах. Це гімназія №1 «Надія» Бердянської міської ради Запорізької області, Запорізький ЗНВК «Мала гуманітарна академія», ЗОШ I–III ступенів №5 м. Білої Церкви Київської області, ЗОШ I–III ступенів №2 м. Білої Церкви Київської області, гімназія №34 «Либідь» м. Києва, гімназія №8 Одеської міської ради, НВК «Загальноосвітня школа I–III ступенів – гімназія» с. Кам'янки Ізмаїльського району Одеської області, Шабська ЗОШ I–III ступенів №1 Білгород-Дністровського району Одеської області, гімназія №14 Харківської міської ради, КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості», ДНЗ (ясла-садок) №12 Куп'янської міської ради Харківської області, Харківська ЗОШ I–III ступенів №22, Горлівське ВПУ №37 Донецької обласної ради, Луцька гімназія №4, Прилуцька ЗОШ I–III ступенів №14 Чернігівської області, Шевченківська спеціалізована школа-інтернат Звенигородської районної ради Черкаської області, Дитячий оздоровчо-екологічний центр Оболонського району м. Києва та ін.

Члени журі проаналізували конкурсні матеріали за критеріями, висвітленими у Положенні.

У номінаціях «Загальноосвітній навчальний заклад» та «Дошкільний навчальний заклад» було представлено 174 моделі загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладів.

Аналіз конкурсних робіт свідчить, що головною метою своєї діяльності педагогічні колективи шкіл сприяння здоров'ю вважають виховання інтелектуально, фізично, духовно і морально розвиненої особистості на основі гармонійного поєднання загальнолюдських та національних цінностей, здатної до соціального самовизначення, самореалізації як людини нової формації, котра акумулює в собі найкращі гуманістичні якості.

У конкурсних матеріалах творчі колективи навчальних закладів продемонстрували власні моделі шкіл сприяння здоров'ю, навели їх науково-методичне обґрунтування, представили власні досягнення з упровадження сучасних інноваційних здоров'язбережувальних педагогічних технологій, авторські програми з проблем здоров'язбереження. В творчих роботах розкрито досвід використання особистісно орієнтованого, диференційованого підходів до навчання і виховання дитини, що сприяє її гармонійному розвитку, формуванню навичок ведення здорового способу життя.

Позитивним у роботі шкіл сприяння здоров'ю є те, що навчальні заклади співпрацюють з науково-дослідними та медичними установами, що дає змогу створити науково обґрунтовані програми і плани роботи, провести моніторингові дослідження стану здоров'я всіх учасників навчально-виховного процесу.

З метою покращення роботи навчальних закладів як шкіл сприяння здоров'ю у багатьох із них створено інформаційно-просвітницькі, психолого-консультаційні, медико-валеологічні центри.

На основі аналізу конкурсних робіт було зроблено висновок про високий рівень професійної компетентності педагогічних колективів, ініціативу, творчість учителів, досконале володіння ними різноманітними підходами, методами і формами роботи, їхню глибоку переконаність у тому, що формування свідомого ставлення до збереження і зміцнення здоров'я залежить не лише від опанування учнями навчального матеріалу, оволодіння правилами, вироблення умінь і навичок здорового способу життя, а й від організації оздоровчо-профілактичної роботи у школі, класі, сім'ї.

У номінації «Професійно-технічний навчальний заклад» було представлено 9 професійно-технічних навчальних закладів.

Найважливішою ланкою виховної системи професійно-технічних навчальних закладів є учнівське самоврядування, яке сприяє створенню умов і можливостей для самореалізації молоді, вихованню соціально активної особистості, залученню її до різноманітних сфер соціальних відносин, соціальної практики.

Особливе місце у навчально-виховному процесі займає робота з батьками: запрошення їх до участі у засіданнях штабів з профілактики правопорушень, батьківських зборах, святах, конкурсах фахової майстерності. Проводяться різноманітні виховні заходи: концерт «Для наших любих мам», «Українські вечорниці» та вечірні посиденьки «Як познайомились мої батьки», «Традиції моєї родини» тощо.

Важливу роль у збереженні здоров'я учнів професійно-технічних навчальних закладів відіграє система профілактичних заходів, покладених в основу діяльності Школи сприяння здоров'ю: це й оптимізація режиму дня, харчування, і щорічне оздоровлення, проведення виховних заходів, і залучення учнів до активного та змістовного дозвілля тощо.

Професійно-технічні навчальні заклади плідно співпрацюють з центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, наркологічними кабінетами, кримінальною міліцією, громадською організацією «Фонд рятування дітей та підлітків України від наркотиків» з метою забезпечення підлітків комплексною фаховою допомогою на основі принципів дружнього підходу до подолання проблем, пов'язаних із збереженням здоров'я учнівської молоді.

Вивчення конкурсних матеріалів дало змогу зробити висновок про те, що у навчальних закладах створені комфортні умови для здобуття якісної дошкільної та загальної середньої освіти, які сприяють зміцненню і збереженню здоров'я учасників навчально-виховного процесу. Ефективно забезпечується здоров'язбережувальний навчально-виховний процес, оптимальний руховий режим дітей, проводиться фізкультурно-оздоровча робота та організовується змістовне дозвілля. З метою оздоровлення учнів активно використовуються природні фактори: сонце, повітря, вода, кліматичні особливості Північно-Західного Причорномор'я, Чорного і Азовського морів та Дністровського лиману. Практично у всіх закладах діють соціально-психологічна, медична служби, здійснюється постійний комплексний моніторинг стану здоров'я дітей.

Інноваційним, дієвим та життєздатним, на думку членів журі, є проект «Від сільської Школи сприяння здоров'ю до освітнього округу сприяння здоров'ю». Він розроблений на наукових та філософських засадах здоров'язбережувальної педагогіки, педагогіки життєтворчості, педагогіки співробітництва, а також на основі принципів концепції соціалізації, філософії людиноцентризму, національної психології з метою виховання здорового підростаючого покоління.

У закладах реалізується програма «Здорова особистість – здорова нація». Педагогічні колективи підвищують свій професійний рівень через групові форми роботи – «Школу вищої майстерності», «Школу ППД «Еверест», діяльність предметних методичних об'єднань, організацію практичного навчання

дорослих «Через терни до зірок», роботу постійно діючого психолого-педагогічного семінару.

Потрібно відмітити, що в навчальних закладах постійно проводиться моніторинг стану фізичного здоров'я учнів, досліджуються сформованість їхніх ціннісних пріоритетів, особливості особистісного розвитку, адаптаційного процесу, готовність педагогів до нововведень; проводяться заняття просвітницько-оздоровчого спрямування, тренінги особистісного зростання, робота корекційних груп, здійснюється індивідуальна психологічна корекція виявлених вад; систематично вивчається громадська думка з актуальних питань шкільного життя; організовується навчально-виховний процес із урахуванням індивідуальних потреб учнів.

У номінації «Позашкільний навчальний заклад» як школи сприяння здоров'ю були представлені 22 навчальні заклади. Серед основних завдань позашкільної освіти, визначених Законом України «Про позашкільну освіту», вагоме місце займає «формування у вихованців, учнів, слухачів свідомого й відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих...», «формування здорового способу життя».

У конкурсних роботах представлено концепції, концептуальні засади позашкільного навчального закладу як Школи сприяння здоров'ю, моделі, програми розвитку закладу, проекти, блоки, модулі тощо. У багатьох позашкільних навчальних закладах склалася певна система комплексного моніторингу здоров'я учнів, їх фізичного розвитку. На вихованців закладу оформлені паспорти, картки здоров'я тощо.

Так, модель Смілянського будинку дитячої та юнацької творчості Черкаської області «Школа сприяння здоров'ю» спрямована на створення умов для повноцінного всебічного розвитку особистості, збереження її здоров'я та формування життєвої компетентності. Метою розвитку закладу як Школи сприяння здоров'ю є модернізація системи навчально-виховної та дозвілєвої роботи на засадах компетентнісного підходу до позашкільної освіти, інтегрування зусиль усіх учасників навчально-виховного процесу щодо підвищення мотивації на здоровий спосіб життя; валеологізація та психологізація навчально-виховного процесу; впровадження здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес; застосування проектних технологій; використання виховного потенціалу дитячих засобів масової інформації; дослідження стану психічного здоров'я вихованців.

Балаклійська станція юних натуралістів Харківської області здійснила моніторинг діяльності свого закладу з використанням кваліметричної моделі оцінювання закладу як Школи сприяння здоров'ю. Аналіз отриманих результатів показав, що загальний показник оздоровчо-профілактичної діяльності має стійку позитивну динаміку, про що свідчить високий рівень організації, здійснення та результативності

освітньо-оздоровчого процесу в навчальному закладі.

Зауважимо, що конкурсні матеріали з тих областей, де до проведення Всеукраїнського конкурсу органи управління освітою, обласні інститути післядипломної педагогічної освіти підійшли відповідально, відзначаються високим рівнем.

Аналізуючи конкурсні матеріали, можна зробити висновок, що школа виходить сьогодні на новий етап, здійснюючи пошук наднових підходів, методик, інноваційних педагогічних технологій, створюючи комфортні умови перебування дитини у навчальному закладі з метою виховання гармонійно (духовно, фізично, інтелектуально, психічно) розвиненої особистості, яка здатна адаптуватись у сучасному мінливому суспільстві та усвідомлює себе частиною українського народу, своєї країни.

Варто зазначити що проведення Конкурсу «Школа сприяння здоров'ю» дало поштовх для формування освітнього еколого-валеологічного округу у м. Куп'янську Харківської області. Основними завданнями округу є створення єдиного освітнього простору в межах адміністративно-територіальної одиниці та належних умов для забезпечення навчально-виховного процесу, реалізація допрофільної підготовки і профільного навчання, розвиток творчих здібностей, нахилів, обдарувань дітей, впровадження сучасних освітніх технологій, забезпечення збереження життя та здоров'я дітей, формування в них навичок здорового способу життя. Створенням округу зацікавилися організації, установи, які працюють в м. Куп'янську.

Навчальні заклади міста є структурними компонентами цілісної відкритої соціально-педагогічної системи, на яку здійснюють значний вплив інші організації та установи. Відділом освіти розроблено міжгалузеву концептуальну модель «Здоров'ю в місті Куп'янську скажемо – ТАК!» та міжгалузевий міський проект розвитку «Місто здоров'я» на 2012–2015 роки. Конкурс доводить, що Харківський регіон є лідером у розвитку Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю. Ця ефективна робота сприяє набуттю педагогами сучасних знань, умінь, навичок щодо формування здорового способу життя підростаючого покоління.

Можна констатувати, що за період 2009–2012 років, упродовж яких було проведено чотири конкурси, підвищився рівень професійної компетентності педагогів, у навчальних закладах створюється здоров'язбережувальний освітній простір, учні почали виявляти високу активність та особисте ставлення до проблеми шкідливих звичок, наміри вести здоровий спосіб життя, демонструючи сформований пізнавальний інтерес, навички самостійної роботи. Але потрібно зазначити, що, за висновками членів журі, більшість навчальних закладів потребує науково-методичної та методичної допомоги обласних управлінь освіти і науки, інститутів післядипломної педагогічної освіти.